

Nederlandsch Boschbouw-Tijdschrift

Oprichter Dr. J. R. Beverluis

Orgaan van de

Nederlandsche Boschbouwvereniging

9e Jaargang

No. 6

Juni 1936

Oorspronkelijke Bijdragen

TER OVERDENKING

door

A. TE WECHEL.

De Cunera-kerk te Rhenen kon behoed worden tegen algeheele instorting door nauwkeurig onderzoek en versterking van de peilers, nadat één er van te oud en te zwak geworden was om het moderne betondak te dragen. Hoe staat het met de peilers die den Nederlandschen boschbouw moeten schragen?

De technische uitvoering der boschbouwkundige werkzaamheden en de regeling daarvan, eischt van velen, die zich met den boschbouw bezig houden, zóóveel, dat de tijd voor overdenking van principiële vraagstukken gaat ontbreken, en daarom het denken pas begint zoodra men voor uitvoering van zijn dagelijksche taak komt te staan.

Er zijn evenwel tal van vraagstukken, die in wezen van grooter belang zijn dan de zuiver technische, en die, hoewel ze aan de technische problemen nauw verwant zijn, door gebrek aan tijd en soms door gebrek aan moed, door vele boschbouwers niet in beschouwing worden genomen. Men tracht aan deze, zich zelf opdringende, vragen te ontkomen door ongefundeerde beschouwingen, zónder overdenkingen en zonder zelfcritiek. Men sust daarmede zich zelf in slaap, en bouwt verder het bedrijf op als een huis op fundamenten, waarvan men niet weet of ze op den duur het gebouw zullen kunnen dragen. Het mag een gelukkig verschijnsel genoemd worden, dat het gebouw dat wij optrekken gewoonlijk niet te zwaar blijkt voor de fundamenten. Of dit verschijnsel verklaard moet worden door het feit, dat de fundamenten toch steviger zijn dan zij schijnen of door de omstandigheid, dat het slechts een licht bouwwerk was, dat wij optrokken, moge thans in het midden gelaten worden. Het is mijn bedoeling hieronder op enkele fundamentele zaken voor den Nederlandschen boschbouw nog eens de aandacht te vestigen, zulks in de hoop, dat zij opnieuw overdacht zullen worden en aanleiding zullen zijn voor verdere beschouwingen in ons tijdschrift. De vragen, die ik stel mogen wellicht zeer naief

klinken, zij mogen min of meer ondeugend zijn, maar zij zijn principieel en de overdenking waard, omdat zij betrekking hebben op de grondslagen, waarop de Nederlandsche boschbouw moet worden opgebouwd. Origineel zijn de vragen geenszins; integendeel zij zijn oud of zeer oud, maar een afdoend antwoord er op is nimmer gegeven en principieele beschouwingen er over zijn, althans in ons tijdschrift, nog nooit verschenen.

Ik breng dan de volgende punten in discussie :

1. *Waarom wenscht men productiebosch in Nederland?*

Miljoenen kubieke meters hout gaan jaarlijks op aarde ongebruikt ten gronde, doordat ze in de bosschen blijven en daar vergaan. Verreweg het grootste gedeelte van het hout, dat die bosschen zouden kunnen produceeren, komt niet in aanmerking voor vervoer naar en gebruik in de dichtbevolkte, meer of min boscharme landen op aarde, b.v. voor gebruik in Nederland.

Een ander gedeelte echter zou wel voor dit doel kunnen dienen, indien de nood aan den man kwam. Moderne werkwijzen en goedkoop transport zijn ongetwijfeld denkbaar en in verband daarmee zou veel hout uit schijnbaar ver af gelegen landen tegen concurrerende prijzen hier aan de markt gebracht kunnen worden. Vlotten over zee is mogelijk, maar nog duur, vooral tengevolge van het vele ijzerwerk (kettingen) dat voor den bouw van zeewaardige vlotten noodig is. Het sleepen brengt moeilijkheden met zich mede, maar onze bekwame zeesleepers zullen ook daarop wel wat kunnen vinden. Maar reeds zou verlading per scheepsvracht inplaats van per vrachtboot vermoedelijk een zoodanige vrachtverlaging tengevolge kunnen hebben, dat hout uit Afrika en Ned. Indië en waarschijnlijk ook uit Suriname tegen concurrerende prijzen hier aan de markt zoude kunnen komen in zulke hoeveelheden, dat voor een niet te onderschatten deel in de Nederlandsche houtbehoefte zou kunnen worden voorzien. Zoo zouden, om een concreet voorbeeld te noemen, bij lagere vrachten de djatihouten dwarsliggers van Java, of uit Engelsch Indië, naar mijn overtuiging met succes kunnen concurreeren tegen eiken- en beukenliggers uit Europa, temeer aangezien de djati-liggers vermoedelijk niet verduurzaamd behoeven te worden. Voor palen uit tropisch hout geldt wellicht hetzelfde. Een moeilijkheid vormt het without, speciaal het vurenhout, dat moeilijker vervangbaar is door tropisch hout. Er zijn evenwel tal van landen met uitgestrekte naaldhoutbosschen, die bij lage vrachten tegen lage prijzen kunnen leveren, in verband met de lage arbeidsloonen ter plaatse en in verband met de omstandigheid, dat het ginds gaat om het weghalen van een natuurproduct en niet om het oogsten van een met kapitaal en arbeid geproduceerd artikel, wat toch, in wezen,

het hout in West-Europa is. Reeds thans zien we, dat het Nederlandsche mijnhout niet of nauwelijke concurreeren kan tegen dat hout uit Oost-Europa. Het is mogelijk, dat hier tot op zekere hoogte, van „dumping” moet worden gesproken; maar zulks geldt b.v., voor zoover men kan nagaan, weer niet voor het Poolsche eikenhout, dat goedkooper is dan het Nederlandsche, ténminste in gezaagden toestand, tengevolge van het lage loonpeil in Polen.

Onder deze en dergelijke omstandigheden, schijnt mij de vraag, die ik stelde, volkomen gewettigd en schijnt het mij voort, dat wij boschbouwers, daarop gesteld, reeds voordat ze catagorisch wordt gesteld. Wij verrichten in Nederland thans op boschbouwkundig gebied veel opbouwend werk, in den vorm van het aanleggen van productiebosschen (pijn, lariks, douglas enz.), maar we moeten ons duidelijk voor oogen stellen „waarom” we dit doen en waarom we onze krachten niet uitsluitend wijden aan het aanleggen van bosschen, die slechts de bedoeling hebben onze ethische en aesthetische behoeften te bevredigen, die goedkooper in aanleg zijn en waarbij we rentabiliteitsoverwegingen achterwege kunnen laten. Men zou bij dergelijke bosschen b.v. kunnen uitgaan van onze vliegdennen op de heide en behoeft dan maar heel weinig te doen om tot aesthetische bevrediging van het publiek te komen.

2. *Waarom richten wij onze boschbedrijven in op duurzaamheid?* Algemeen wordt aangenomen, dat onze bedrijven zoo moeten worden ingericht, dat ze tot in lengte van dagen jaarlijks een gelijke of geregeld stijgende opbrengst kunnen geven. Wij beschouwen dit als „vanzelfsprekend”. Maar men vergeet daarbij, dat deze regeling berust op een suppositie, die wij als axioma aanvaardden, maar die niet bewezen is en ook niet bewezen kan worden. Deze veronderstelling is tweeledig, n.l. in de eerste plaats berustende op de meening dat de menschheid tot in lengte van dagen hout noodig zal hebben en zal willen koopen en in de tweede plaats steunende op de overtuiging, dat de houtprijzen gelijk zullen blijven of zullen stijgen. Wat het laatste betreft, zoo leert de geschiedenis, dat inderdaad, afgezien van de tegenwoordige malaise-periode, de houtprijzen stijgend waren in vergelijking met andere, algemeen gebruikte artikelen (ijzer, spijsvetten). Of dit op den duur zoo door zal gaan, hangt natuurlijk af van de vraag of de menschheid hout zal blijven gebruiken en in welke mate. Men kan, met mij, van meening zijn, dat ongetwijfeld een vraag naar hout zal blijven bestaan en dat deze vraag eer grooter dan kleiner zal worden, maar bewijzen kan men deze meening niet. Men ziet in den tegenwoordigen tijd steeds meer het hout door andere producten vervangen (ijzer, beton, bakeliet, celluloid enz.) maar daar tegenover constateert men den geweldigen houthonger van

papier- en kunstzijde-industrie en van enkele andere industrieën. De vraag dringt zich aan ons op, of deze verhoogde vraag de afnemende behoeften van het bouwbedrijf, de meubelindustrie, de klompenmakerij en zoovele andere houtgebruikers zal compenseeren. We moeten het antwoord voorloopig schuldig blijven, ook al, omdat we niet weten of op den duur de boom de cellulose-producent bij uitnemendheid zal blijven. Wel is de droge-stofproductie van het bosch heel hoog en laat de houtvezel zich zeer geschikt tot houtslip en cellulose verwerken, maar ondenkbaar is het niet, dat een nog voordeeliger cellulose-producent gevonden wordt.

Mocht men, na nauwkeurig onderzoek en ernstige overweging tot de overtuiging komen, dat er inderdaad kans bestaat, dat de vraag naar hout zal verdwijnen of althans sterk zal afnemen, dan is het in beginsel onjuist het bedrijf op het principe der duurzaamheid te grondvesten en zal het op zijn plaats zijn slechts bosschen aan te leggen, die over weinige jaren geoogst kunnen worden en zich daarbij van de verdere toekomst niets aan te trekken. Het behoort in ieder geval zóó te zijn, dat men niet slechts uit traditie het boschbedrijf op duurzaamheid inricht, maar dat men het vraagstuk over de toekomstige houtbehoefte ernstig onder de oogen ziet.

Twee jaren geleden verscheen in Amerika een zeer lezenswaardig boek van Arthur Newton Pack, *Forestry: An economic Challenge*, waarvan het eerste hoofdstuk getiteld is: *Re-thinking forestry*, zulks in verband met het feit, dat de vraag naar hout in de Vereenigde Staten dusdanig vermindert, dat men moet werken met de leuze: *Gebruik meer hout!*

Re-thinking forestry..... inderdaad, de kwestie mag wel eens weer opnieuw overdacht worden.

3. *Op welken punten moeten wij in Nederland de boschbedrijven richten?*

Bij den rechtgeaarden Nederlandschen boschbouwer bestaat een zekere aversie ten opzichte van het mijnhoutbedrijf. Hij vindt dit eigenlijk geen *boschbedrijf* en spreekt met zekere minachting over „houtakkers” waarop dit hout geproduceerd wordt. Zijn ideaal gaat naar het oude, zichzelf verjongende bosch van 100 jaar en ouder en hij richt zijn bedrijf zoo in, dat er inderdaad te zijner tijd opstanden van dien hoogen leeftijd aanwezig zullen zijn. Dat men zich dit ideaal stelt is voor den, met boschbouwsentiment begraafden, mensch volkomen begrijpelijk. De kwestie is echter of de wensch naar een 100-jarigen omloop ook gerechtvaardigd is, afgezien van het in de vorige vraag behandelde punt, of de behoefte aan hout zal blijven bestaan.

Het is een onloochenbaar feit, dat de behoefte aan zwaar hout sterk is afgenomen en nog steeds afneemt. Dit is be-

grijpelijk. Groote breedten van planken bieden eigenlijk geen enkel voordeel. Breede planken trekken meer krom dan smalle en vormen veel bredere retsen. Met smalle plankjes (kraalschroten e.d.) laten zich betere wanden en vloeren maken dan met breede planken, zooals die vroeger gebruikt werden. Waar werkelijk breede planken noodig zijn (paneelen e.d.) kan men betere resultaten bereiken met geplakt hout (triplex, multiplex) dan met gezaagde deelen. Niet alleen heeft de plakindustrie het ver gebracht, maar daarnaast hebben zich andere houtverwerkingsindustrieën ontwikkeld, die het hout eerst in kleine vezels verdeelen en het daarna weer samenpersen tot platen en planken (masoniet e.d.). Ook dit materiaal, dat praktisch in elke breedte geleverd kan worden, is uitermate geschikt voor paneelen, betimmeringen e.d. Het is, praktisch gesproken, krimpvrij, laat zich zagen, spijkeren, bewerken, schilderen enz.

Alles tezamen genomen blijven er nog slechts zeer weinig afzetmogelijkheden voor het werkelijk zware hout (water- en sluiswerken, enkele masten, houten bruggen e.d.). Het is daarom begrijpelijk, dat men zich bij de groote bedrijven over het algemeen niet meer toelegt op het voortbrengen van zwaar hout. In Duitschland stelt men bij het naaldhout de grens bij 35 cm op borsthoogte met een neiging naar 30 cm als maximum, althans bij het naaldhout. Wat wil nu de Nederlandsche boschbouw? Heeft men deze vraag overdacht? Ik weet het niet, maar betwijfel het. Toch zal men zich omtrent het bedrijfsdoel, wat het te teelen hout betreft, ook van te voren een vast plan moeten voor oogen stellen om in verband met den gewenschten diameter den omloop te kiezen. Den omloop kiezen, d.w.z. de jaarlijksche kapvlakte en de jaarlijksche cultuurvlakte vast stellen. Ook hier gaat het niet aan zich aan de traditie vast te klampen. Het maakt toecher een geweldig onderscheid of men jaarlijks in zijn financieel opzicht is de keuze van een juisten omloop noodzakelijk en het komt mij voor, dat de gang van zaken in de houtindustrie dwingt tot belangrijke verlaging van den gebruikelijken omloop en dat men daarom wat minder afkeerig behoort te zijn tegenover bedrijven met een omloop als die bij het mijnhoutbedrijf of weinig daarboven. Ook dit vraagstuk dient ernstig onder de oogen te worden gezien en een onderzoek naar hetgeen de *Nederlandsche* houtverwerkende industrie feitelijk wenscht, behoort daaraan vooraf te gaan. Het komt mij voor, dat men, vooruitlopende op dit onderzoek, rustig de kapvlakten kan vergrooten, d.w.z. den omloop verlagen.

4. *Welke houtsoorten komen in de eerste plaats in aanmerking bij boschverjonging en boschaanleg?* Het spreekt van zelf, dat deze vraag slechts te beantwoorden is, als de doelstelling van het bedrijf volkomen vast staat. Voor het

parkbosch kiest men de houtsoorten, die het aesthetisch gevoel het meest zullen bevredigen. Voor het productiebosch echter kieze men die houtsoorten, die de grootste materieele voordeelen bieden. Mijn vraag heeft betrekking op de productiebosschen. En dan moet men, zooals het zich thans laat aanzien, zonder voorbehoud aan exotische houtsoorten (Japansche lariks, Douglas, Sitkaspar, Amerikaansche eik en enkele anderen) de voorkeur geven. Men heeft geruimen tijd tegenover dergelijke exoten een afwerende houding aangenomen, maar geleidelijk vonden enkele soorten (Jap. lariks, Douglas) genade in de oogen van de oorspronkelijke tegenstanders. Sedert enkele jaren evenwel dringt zich een nieuwe vijand van de exoten naar voren, de plantensociologische beschouwing. Vooraanstaande botanici, waarbij zich boschbouwkundigen hebben aangesloten, verkondigen de opvatting, dat de boschbouwer zich als ideaal heeft te stellen terugkeer naar het „oorspronkelijke” bosch, d.w.z. naar het bosch dat lang geleden standortsgemäss was. Hoe dat bosch was, d.w.z. in hoeverre dat bosch aan onze economische eischen zou kunnen voldoen, doet niet terzake; het gaat niet om de houtmassa, die dat voorwereldlijke bosch kon produceeren, maar om de soorten die dat bosch vormden. Het wil mij voorkomen, dat het niet uitgesloten is, dat men hierdoor een gevaarlijken weg op gaat. Als ik het goed begrijp, is de plantensociologische richting van oordeel, dat het voortbestaan van het bosch niet gewaarborgd is, als het bosch uit andere houtsoorten bestaat, dan die, welke oorspronkelijk het betreffende bosch vormden. Ik kan die vrees niet deelen. De ervaring met exotische onkruiden en exotische cultuurgewassen is niet zoodanig, dat daardoor een zoo groote vrees voor exotische houtgewassen gemotiveerd schijnt. Vooralsnog is van grondbederf door exoten weinig gebleken, maar bovendien bestaat de mogelijkheid, dat er exoten zijn, die inderdaad standortsgemäss zijn en zich ter plaatse natuurlijk verjongen. Ik kan niet inzien, dat er in Japan of Amerika geen houtsoorten kunnen voorkomen, die ook hier volkomen op haar plaats zijn, maar door een toeval hier niet van nature aanwezig zijn (ijstijden).

Zoolang niet is aangetoond, dat de zeer productieve exoten, zooals Douglas en Japansche lariks den grond definitief bederven, zooals de spar dat in de hooge Ardennen en in het Ertsgebergte kan doen, zoolang hebben wij boschbouwers m.i. de volle aandacht aan die houtsoorten te schenken. Maar ook hieromtrent is verschil van meening mogelijk en past ook een overdenking op principieelen grondslag vóór men met boschverjonging of boschaanleg begint.

Voor de niet-exotische houtsoorten schijnt mij het vraagstuk van de keuze der houtsoorten wat eenvoudiger. Hier toch zal veelal de grondgesteldheid den doorslag geven en

moeten daarom principiële economische en commerciële overwegingen achterwege blijven.

5. *Kan het Nederlandsche boschbedrijf inderdaad slechts een geringe rente van de in dat bedrijf aanwezige kapitalen opleveren en is deze rente veel lager dan de gewone kapitaalrente? Is het gemotiveerd kapitaal in het boschbedrijf vast te leggen?*

Wanneer men thans in deze moeilijke tijden het grovedennestamhout kan verkoopen tegen f 6.— per m³ netto maakt men vermoedelijk ongeveer 2 % rente van het kapitaal, dat door het boschbedrijf wordt vertegenwoordigd, althans in het duurzame bedrijf. Dat is niet veel, maar als men bedenkt, dat in het landbouwbedrijf thans in het geheel geen rente van het kapitaal zou worden verkregen als er geen steun werd uitgekeerd, dan steekt het boschbedrijf gunstig af tegenover den landbouw. Een soortgelijke redeneering zou gehouden kunnen worden over boschbouw en industrie, waarbij echter uitzonderingen zouden moeten worden genoemd. In malaise-tijden staat dus het boschbedrijf er niet het ongunstigst voor. In betere tijden echter zal de wezenlijke (niet de uit de boeken berekende) rente uit het boschbedrijf in het gunstigste geval en over groote uitgestrektheden (per land b.v.) gerekend de 3 % niet overschrijden, waarschijnlijk zelfs daar beneden blijven, terwijl de rente van op andere wijzen belegd kapitaal dikwijls niet onbelangrijk hooger zal zijn. Wie dus geld moet opnemen om een boschbedrijf te kopen of te beginnen, (de Staat b.v.) zal voor het opgenomen geld meer rente moeten betalen, dan hij er in het boschbedrijf mede kan maken. Oogenschijnlijk is daardoor feitelijk elk boschbedrijf gedoemd met verlies te werken. Dit behoeft evenwel niet steeds het geval te zijn. Immers kan men iedere rente beschouwen als te bestaan uit twee deelen, de eigenlijke kapitaalhuur en de risicopremie. Ieder kapitaal staat aan verliezen of vernietiging bloot (faillissementen, conjunctuurschommelingen) en het is juist, dat de geldschieder behalve de kapitaalhuur een bepaalde vergoeding krijgt, die hij kan beschouwen als vooruitbetaling op te verwachten verliezen. De renten voor gelden die in riskante ondernemingen gestoken worden zijn dientengevolge in den regel zeer hoog, of de koersen der aandelen in die ondernemingen zeer laag, waardoor dus de rente vanzelf hoog wordt.

Hoe is het nu in het boschbedrijf? Van risico kan daar nauwelijks sprake zijn. Beschouwt men het boschbedrijf over groote oppervlakten, dan bestaat de kans op algeheele vernietiging van het kapitaal niet. De kans op verliezen bestaat wel, maar die kans is niet groot. Over het algemeen kunnen er drie oorzaken zijn voor verliezen: brand, windschade en aantasting door schimmels of insecten. Bij brand kan het hout geheel verloren gaan, bij windbreuk of insectenschade

blijft een belangrijk deel van het hout verkoopbaar. De meeste kans op verliezen levert derhalve het brandgevaar op. Nu kan men ongetwijfeld zijn bosch, in zijn geheel, dus oud zoo- wel als jong bosch, tegen brandschade verzekeren tegen 1 à 2 ‰. Trekt men van deze premie de winst voor den verzekeraar af, dan blijkt daaruit dat het verliesrisico hoogstens 1 op duizend bedraagt. Neemt men het risico voor wind- en insectenschade tezamen eveneens op 1 ‰ aan, dan bedraagt dus de totale risico niet meer dan 2 ‰. In de rente, die het boschbedrijf oplevert, behoeft dus slechts 2 ‰ risico-premie te schuilen en het is de vraag of de boschrente verminderd met 2 pro mille inderdaad lager is, dan de rente van kapitalen in andere bedrijven, nadat daarvan de risicopremie voor die bedrijven is afgetrokken. Dit is een vraag, die overdacht en onderzoek moet worden. Het antwoord daarop is dan tevens het antwoord op de door mij gestelde vraag of het gemotiveerd is kapitaal in een boschbedrijf vast te leggen.

6. *Rust op den Staat de plicht mede te werken aan de instandhouding en de uitbreiding van het Nederlandsche bosch, door uitoefening van het boschbedrijf?*

Het Staatsboschbeheer met alles wat daarbij behoort kost den Staat der Nederlanden jaarlijks ongeveer een miljoen gulden of iets meer.

In „De Gids” van 1925 schrijft de heer van Dissel dat de Nederlandsche Boschbouw zich meer en meer beweegt in de richting van het gemeenschapsbosch. Deze meening is vrijwel algemeen goed, maar al te dikwijls ontbreekt de motivering. Men constateert slechts het verschijnsel, dat in vrijwel alle landen een staatsboschbedrijf (over een meer of minder uitgestrekt boschgebied) gebruikelijk is en leidt daaruit af, dat het hier te lande ook wel goed zal zijn. Er kunnen verschillende motieven naar voren gebracht worden, die voor een staatsboschbeheer pleiten. Het meest gebruikte is ontegenzeggelijk het motief, dat de particuliere boschbezitter zijn bosch verwaarloost, althans niet zóó beheert, dat een maximale opbrengst wordt verkregen en dat de instandhouding gewaarborgd is. Afgezien nu van het feit, dat in dergelijke gevallen meestal (of altijd?) vergeten wordt aan te geven, waarom die instandhouding beslist noodig is, gaat het m.i. „den Staat” weinig aan, hoe de particuliere bezitter zijn bosch wil beheeren. Overigens hebben we, afgezien van den beheersvorm, in Nederland over het particuliere boschbezit niet te klagen. Van al het bosch, dat in ons land aanwezig is, werd wellicht 90% door particulieren aangelegd en in stand gehouden. Zonder het particuliere initiatief zou ons land bij het begin van de 20ste eeuw geheel zonder bosch geweest zijn, nog kaler dan Engeland. Inderdaad zijn er perioden geweest, dat de boschoppervlakte meer of minder snel afnam, maar daartegenover staan tijdperken, waarin, dank zij het parti-

culiere initiatief, het bosch in omvang toenam. Ook bij het beschouwen van dit vraagstuk mag men zich niet blind staren op afzonderlijke gevallen van boschvernieling maar moet men de zaak principeel onder de oogen zien. Doet men dit, dan moet men toegeven, dat het bosch, wat zijn totale uitgestrektheid betreft, in handen van den particulieren bezitter veilig was. „Was”..... of het dit nog is, behoeft opnieuw overweging. Vooral de hooge successie-rechten bij vererving in de nevenlinie en de financieele moeilijkheden waarin de grootgrondbezitters in deze veranderde tijden — ik laat de malaise nog buiten beschouwing — kunnen komen, zullen oorzaak kunnen zijn, dat de landheeren zich van hun boschbezit moeten ontdoen. Onze onvolprezen natuurschoonwet tracht hen zooveel mogelijk tegemoet te komen en ik ben er van overtuigd, dat hierdus slooping van boschen kan worden voorkomen.

Overigens moge er op gewezen worden, dat in verband met deze noodgedwongen boschverkoopingen, het particuliere initiatief een anderen weg gevonden heeft om werkzaam te zijn op het gebied van boschbehoud. Ik denk hierbij aan de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, aan verschillende provinciale „landschappen”, aan het Gooisch Natuurreservaat, aan de stichting de Hooge Veluwe, aan andere instellingen. Ook denk ik, hoewel het hier gaat om publiekrechtelijk bezit, aan het bestuur van enkele groote steden. Dank zij deze combinaties, acht ik ook thans nog, vooral indien zij het beheer der bosschen zullen opdragen aan bevoegde krachten, het particuliere en het gemeentelijke boschbezit in ons land veilig gedurende de eerstvolgende decennia. De vraag schijnt mij daarom gerechtigd: Is hiernaast nog staatsboschbedrijf noodig? Men zou zich kunnen voorstellen, dat onder Nederlandsche omstandigheden een Staatsboschdienst als adviseerend orgaan wellicht nuttiger werk zou kunnen doen dan als beheerder van boschcomplexen. Mij zweeft daarbij voor den geest het werk van den Zwitscherschen boschdienst (Bundesforstpolizei), die ook geen beheerend, maar uitsluitend regelend en adviseerend werk verricht en daaraan al zijn krachten kan weiden. Daarnaast zouden van staatswege enkele modelhoutvesterijen beheerd kunnen worden als voorbeeld voor den particulieren boschbezitter. De boschbouwkundige kennis is bij vele particuliere boschbezitters helaas nog niet zóó, dat voorlichting en het geven van voorbeelden niet uiterst nuttig genoemd mag worden. De goeden niet te na gesproken! En vooral niet te nagesproken de Nederlandsche Heide Maatschappij, die talloze voorlichtingen geeft, maar die bij hare adviezen en bij haar voorbeelden om financieele redenen natuurlijk niet zoo onafhankelijk is als een staatsvoorlichtingsdienst zou zijn.

Men kan overwegen of een personeelsformatie zooals die van het tegenwoordige Staatsboschbeheer met een jaarlijksch

beschikbaar bedrag van 1 miljoen gulden den Nederlandschen boschbouw niet evenveel of meer diensten kan bewijzen door regeling, voorlichting en voorbeeldgeving dan door het zelf beheeren van bosschen. Overigens is ook thans reeds het Staatsboschbeheer in die richting werkzaam, maar men kan zich voorstellen, dat deze werkzaamheden zeer belangrijk worden uitgebreid ten bate van het Nederlandschen bosch. Daarnaast staat het werk, dat het Staatsboschbeheer in moeilijke tijden, zooals tegenwoordig, laat uitvoeren als relief-werk. Het is wellicht juister dat deze werkverschaffing door vertegenwoordigers van den Staat, op wiens kosten het werk geschiedt, wordt geleid. Er wordt hierbij bovendien een ongezochte en ruime gelegenheid geboden om voorbeelden op het gebied van boschaanleg te geven.

7. Moet en kan de Nederlandsche boschbouw het blijven stellen zonder boschstatistiek?

Het samenstellen van een bruikbare boschstatistiek voor Nederland zal vermoedelijk tusschen f 50.000.— en f 100.000.— kosten, uit te geven in jaartermijnen van f 10.000.— à f 20.000.—. Deze fondsen kunnen in den tegenwoordigen tijd niet beschikbaar worden gesteld en moet verder gesukkeld worden zonder betrouwbare statistische gegevens. De commissie Jager Gerlings schuwt geen moeite om de Nederlandsche houtverbruikers te overtuigen van de wenschelijkheid van het gebruik van in Nederland gegroeid hout en heeft terzake ongetwijfeld niet onbelangrijke successen te boeken. De commissie Jager Gerlings heeft evenwel geen enkel zij met haar actie kan gaan. Het is niet vast te stellen, hoever Nederland bezit, van welke gesteldheid de Nederlandsche bosschen zijn, in welke hoeveelheden bepaalde sortimenten door die bosschen en door lanen en parken geleverd kunnen worden, en het blijft daardoor voortdurend de vraag of de gebruiker van Nederlandsch hout ook werkelijk de door hem benoodigde hoeveelheid geleverd kan krijgen. Zoolang het om betrekkelijk kleine partijen gaat, loopt de zaak wel los, maar wanneer genoemde commissie ten gevolge van het steeds grooter wordende vertrouwen dat zij geniet, haar bemiddeling zal moeten verbeelden de levering en bepaalde kwaliteits houtmassa's van bepaalde afmetingen en bepaalde kwaliteit, zal zij zich niet kunnen overtuigen of die houtmassa's werkelijk door het Nederlandsche bosch opgebracht kunnen worden. Het is een bekend feit, dat vele ingenieurs en aannemers voor alle zekerheid buitenlandsch hout gebruiken omdat zij geen zekerheid kunnen krijgen over de leverbaarheid van inlandsch hout. Het gevolg daarvan is weer, dat de vraag naar inlandsch hout veelal geringer is, dan zij zou zijn, indien meer dan tot nu toe in de bestekken het gebruik van inlandsch hout werd voorgeschreven. Het is onjuist te gelooven dat het inlandsche

hout in het algemeen voor vele doeleinden niet evengoed bruikbaar zou zijn als buitenlandsch hout. Slechts het gemis aan zekerheid omtrent leverbaarheid, als gevolg van het gemis van een boschstatistiek, maakt dat ons hout minder gevraagd wordt dan men zou wenschen. Omgekeerd heeft het ontbreken van een betrouwbare houtgebruikstatistiek tengevolge, dat de houtproducent eigenlijk niet weet, waar hij zijn hout ten verkoop moet aanbieden. Het is mijn overtuiging, dat de geheele Nederlandsche boschbouw verkeert in den toestand van een schip, waarbij vergeten is een compas aan te brengen. Men vaart op goed geluk en hoopt ergens terecht te komen. Waar? Das wissen die Götter! Wij boschbouwers weten het niet. Het schijnt mij onverantwoord, dat wij in het wilde weg het boschbedrijf uitoefenen. Ontbreken thans de noodige gelden voor een boschstatistiek, dan zoude overwogen moeten worden of niet tijdelijk andere werkzaamheden stop gezet behooren te worden om van de in vraag 5 bedoelde miljoen gulden eerst eens een boschstatistiek in elkaar te zetten. Ook deze, zeer principieele zaak is een overweging ten volle waard.

8. *Welke rol heeft de Nederlandsche boschbouw te vervullen inzake de verzorging van het natuurschoon en welke opofferingen heeft de boschbouw zich terzake te getroosten?*

Over het algemeen zijn mijnhoutbosschen leelijk en is een landschap zonder deze eenvormige bosschen fraaier dan wanneer deze wel aanwezig zouden zijn. De onbeboschte zandverstuivingen in Kootwijk zijn ontegenzeggelijk rijker aan natuurschoon dan de beboschte. Zoo kunnen meer voorbeelden aangehaald worden, dat bebosching niet bijdraagt tot verfraaiing van het landschap. Daartegenover staan evenwel talloze bewijzen voor het feit, dat het bosch het natuurschoon aanmerkelijk verhoogt of zelfs doet ontstaan. Wij boschbouwers kunnen derhalve inzake natuurschoon in twee tegengestelde richtingen invloed uitoefenen. Het spreekt van zelf, dat ons streven zooveel mogelijk zal uitgaan naar verhooging van het natuurschoon, maar het is aan geen twijfel onderhevig, dat daarvoor veelal geldelijke offers in vorm van winstderving gebracht moeten worden. Er zullen zich evenwel ook tal van gevallen voordoen, waarbij het natuurschoon gediend wordt, zonder dat opofferingen van beteekenis daarvoor noodig zijn. Over deze gevallen behoeft echter niet gesproken te worden. Natuurlijk zal de boschbouwer hier het natuurschoon dienen. De vraag, die ik stelde heeft evenwel betrekking op de gevallen, waarbij wel offers gebracht moeten worden. Hoever kan men dan gaan? Het publiek is, als regel, verontwaardigd wanneer boomen en bosch geveld worden. Moeten wij ons daaraan storen? Naar mijne meening slechts in zeer uitzonderlijke gevallen. Over het algemeen zal de verontwaardiging van het publiek ongemotiveerd zijn. Niet slechts het tegenwoordige geslacht heeft recht op natuurschoon door bosch,

maar ook de toekomstige generatie en daarvoor hebben wij nieuw bosch aan te leggen, waar het oude geveld werd. De thans levende genietters van natuurschoon mogen niet verlangen, dat wij boschbouwers de boomen zoo lang laten staan, tot zij waardeloos zijn geworden; zij mogen niet van ons verlangen, dat wij hen natuurschoon bieden en daarvoor alle vergoeding voor ons werken zullen derven. Er zijn uitzonderingen. Men kan er vrede mede hebben dat een Middachter Allee niet wordt geveld, al weten we, dat daarom onze kinderen of kindskinderen over een zonnigen weg van de Steeg naar Ellecom zullen moeten rijden. Men behoort zich evenwel af te vragen of de eigenaar van die allee de dupe van het geval behoort te worden omdat het publiek wenscht, dat de waardevolle beuken blijven staan tot ze waardeloos geworden zullen zijn. Zoo zijn er meer voorbeelden aan te halen en het is wederom gewenscht deze vraag principieel te onderzoeken. Precies hetzelfde geldt voor boschaanleg of boschverjonging. Welke offers mag men van den eigenaar eischen opdat het jonge bosch op den duur onze aesthetische gevoelens zoo goed mogelijk bevredigen zal? Is hier subsidie op zijn plaats? Wie zal zoo'n subsidie geven? De Staat, de provincie, de gemeente, een vereeniging voor natuurschoon? In hoeverre heeft de Staat bij bebossching extra rekening te houden met natuurschoon? Tal van vragen van ondergeschikten aard komen naar voren als men tracht de door mij gestelde principieele vraag te beantwoorden.

Het spreekt van zelf, dat met deze acht punten niet alle fundamenteele vraagstukken voor den Nederlandschen boschbouw worden aangeroerd.

Er zijn meer peilers, waarop het gebouw moet rusten, wil het hecht en sterk zijn. Mogen vele boschbouwers zich ge-roepen voelen deze acht peilers eerst eens te onderzoeken op hun soliditeit; daarna bestaat steeds gelegenheid andere grondslagen voor den Nederlandschen boschbouw nader in beschouwing te nemen.